Werkgroep Hagal

Vormingstekst — Wende V, Midzomer 2009

Over Weerbaarheid …

"… uitbannen moet men op elke wijze en uitroeien moet men te vuur en te zwaard en met elk denkbaar middel: ziekte uit het lichaam, onwetendheid uit de ziel, overdaad uit de buik, ruzie uit de staat, tweedracht uit huis en evenzeer onmatigheid uit alles …"

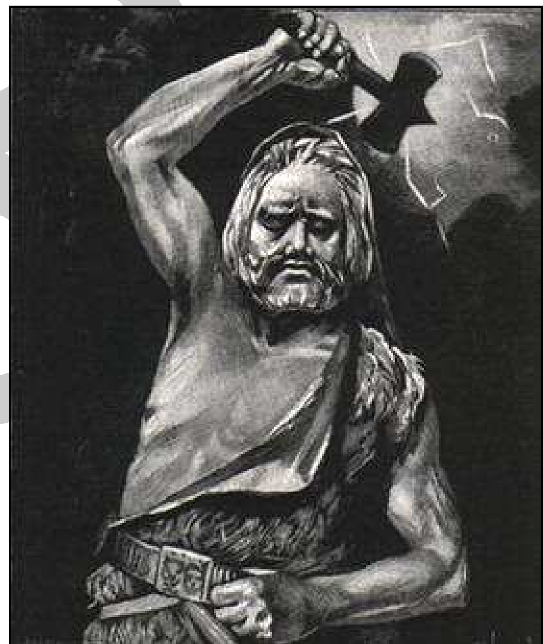
(*Het leven van Pythagoras en de zijnen*, Lamblichus)

Een land, een volk, een mens is slechts weerbaar indien deze zich bewust is van zijn krachtvermogen en eigenwaarde in de wereld en daarbinnen evenwichtigheid nastreeft, ongeacht de middelen ter verwering die beschikbaar zijn.

De weerbaarheid behorende tot de Germaanse waarden hangt zo nauw samen met het gros der andere waarden, dat we zelf mogen stellen dat ze eruit voortkomt. Moed, eer, trouw, ijver en zelfbehulpzaamheid zijn allen bestanddelen van een gegronde 'weerbaarheid'. Ook al lijkt dit misschien logisch, het omgekeerde is niet altijd even waar: het is bijvoorbeeld zeker niet zo, dat wie weerbaar is bijgevolg ook eerzaam is. We streven ernaar de waarden met elkaar in balans brengen. Het moet duidelijk zijn dat weerbaarheid niet enkel een lichamelijke staat is, tentoon gespreid door diegenen die over de volle lichamelijke mogelijkheden beschikken. 'Weerbaar Zijn' begint bij de Gedachte. In deze geestelijke weerbare houding zal men zich steeds, in het streven naar evenwicht (*fríþ*), schikken in het lot zonder dit op een lijdelijke wijze te 'ondergaan' …

"een manke kan rijden
een verminkte hoeden,
een dove deugt in de strijd,
beter is blind
dan verbrand te zijn:
een dode is niemand tot nut"

(*Hávamál*, vers 68)

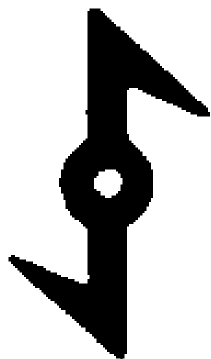


Donar, belichaming van Germaanse Weerbaarheid.

De weerbaarheidgedachte maakt zich de *megin* of kracht dienstig, om zich geestelijk en lichamelijk te sterken. Denken wij hierbij spontaan aan onze Germaanse dondergod Donar en zijn voorwerpen *Megingjörð* (de krachtgordel, mogelijke (wils)kracht)

en *Mjölnir* (de hamer, slagkracht) Het is het versterkt zijn met deze Goddelijke krachten (*Ásmegin*), dat daadwerkelijk weerbaar maakt.

In het Indo-Europese terugkerende denken kenmerkt een tijdperk van verval de wedergeboorte van een nieuwe tijdperk. Het zal allen duidelijk zijn, dat we momenteel vertoeven in zo'n laatste tijdperk, volgens de Germaanse overlevering een 'Wolfstijd'. De kenmerken daarvan zijn alom tegenwoordig: mensen zijn geestelijk en lichamelijk verzwakt en vallen ten prooi aan ziekten, onrechtvaardige oorlogen, onbenullige (sibbe)twisten enz. Het is ieder voor zich: ikheid boven gemeenschap. Uitspattingen en uiterlijke schijn heersen in een onevenwichtige wereld.



Wolfsangel: wapenkundig zinnebeeld der slagvaardigheid en weerbaarheid van het ridderschap.

Deze algemene verzwakking en achteruitgang is voelbaar. Op gezondheidsvlak leidt dit tot oproepen tot een gezonder en evenwichtiger leven. Het is een roep die wel degelijk gehoor krijgt, want mensen stappen in grote getale naar fitnesscentra en pompen de spieren op, al dan niet met behulp van één of ander middeltje. Dergelijke vorm van weerbaarheid 'aankweken' blijkt spijtig genoeg niet altijd gestoeld op goede grondgedachten en voornemens. Vaak plaatst menselijke ijdelheid zich voor de Goddelijke Gedachte.

In deze Wolfstijd wordt ook de Identiteit belaagd. Dit leidt al vaak tot *a call to arms*, om ondermeer de volksgebruiken te verdedigen die de Identiteit vormen. We merken op, dat het vaak minderheden zijn die tot dergelijke oproepen aanzetten en er gehoor aan geven. Het zijn dan ook veelal de minderheden die weerbaarheid ten toon spreiden. Zij zwemmen tegen de stroom in om hun eigenheid te behouden. Ze stellen zich weerbaar op, houden stand en zullen herstellen van overrompelingen, vreemde invloeden en nederlagen. Zij komen gehard uit de strijd. Het bekende citaat van Friedrich Nietzsche is hier wel op zijn plaats: 'dat wat je niet doodt, maakt je alleen maar sterker'.

Maar hoe kan men constructief aan deze oproep te wapen voldoen, zonder zich buiten de (oer)Wet te stellen? Hoe kan men op een weerbare wijze de eigen volksgebruiken levend houden en beleven óf hoe kan men door deze volksgebruiken te beleven weerbaar worden? Een mogelijkheid volgt.

Weerbaarheid en Krijgskunst

Krijgskunsten hebben altijd al een versterking tot doel gehad van lichaam en geest. Tot een korte tijd geleden verwierven hoofdzakelijk Aziatische krijgskunsten bekendheid. De meerwaardezoeker kon en kan zich daarbij ook verdiepen in de met deze krijgskunsten gepaard gaande filosofieën en religiositeit. Dat deze Oosterse martiale kunsten dergelijke faam genieten, heeft ondermeer te maken met het feit dat hun beoefening sinds de middeleeuwen een ononderbroken traditie kent. Deze uitheemse krijgskunsten zijn oorspronkelijk ontstaan en ontwikkeld

uit de ervaringen in de oorlog. Ook in het Avondland hebben zich vanzelfsprekend zulke kunsten ontwikkeld. Omwille van verscheidene omstandigheden – die we hier niet zullen behandelen – zijn deze krijgsgebruiken en kunsten verloren gegaan. Door ondermeer de verbetering van wapens en bepantsering stierf de overlevering een stille dood.

Maar onlangs werd het zwaard wederom gekust en gewekt! In een poging om terug aanknoping te vinden met de Europese krijgsgebruiken uit de Oudheid, Middeleeuwen en Renaissance, is men de laatste twintig jaar ijverig op zoek en aan de slag gegaan. M.b.t. de middeleeuwen schenken heuse Duitse en Italiaanse vechtboeken uit de 14de en 15de eeuw ons genoeg materiaal om de traditie van bijvoorbeeld het Europese langzwaard nieuw leven in te blazen.
Er bestaat inderdaad een nood om oude wapens terug te leren hanteren, weliswaar binnen een geheel ander zinsverband. Hoewel men zich heden ten dage eerder zou moeten inlaten met vuurwapens dan met zwaarden, om zich te verweren, komt de beoefening van dergelijke krijgskunsten op een totaal andere wijze de weerbaarheid ten goede.

Neen, het gaat er niet om de sibbe, het huis en de verwanten met het zwaard te beschermen. De tijden dat ieder dorp zijn weer- of strijdbare mannen had, die onder de wapens konden worden geroepen in geval van nood bestaan niet meer. Voor de ‘verdediging’ rekent men eerder naast een politie en een beroepsleger op vrijwilligers, dan op de ‘plicht’ van elk lid der gemeenschap, zij het man of vrouw.



Weerbaarheid: een zaak voor beide geslachten. Afbeelding uit een Zwitserse kroniek.

De overlevering en beoefening van deze kunsten behoort niet toe aan het verleden, maar aan het tijdloze. Het is ons gegeven om dankzij hen tot inzichten te komen.

“Hij die teveel wil vechten,
Één in de duizend keer zal hij zijn kaarten doen vallen op de grond
Waardoor eer verloren gaat door één enkele fout
Hij denkt hoog over zaken die laag zijn
En komt vaak tot kletteren
Vaak veroorzaakt hij beklag
Vaak contrasterend en leidende naar twisten
Daarin ziet men wie geleerd is in de kunst
Als de tong zou kunnen snijden om welke reden dan ook,
Zoals het zwaard kan doen,
Dan zouden de doden oneindig zijn
Wees zeker dat je geest niet zal vallen,
Onderneem met rede je verdediging
En ga juist en rechtvaardig
Hij die anderen wil uitdagen zonder reden
Vervloekt zeker zijn lichaam en ziel
En brengt schaam aan zijn leraar”

(Filippo Vadi, 15de eeuw)

Door middel van deze krijgskunsten kan men de eigen Identiteit herontdekken of versterken. Een herontdekking van teloorgegane waarden is daarbij niet onbelangrijk. Men leert zichzelf kennen door praktiseren en krijgt daarbij een kennis van de eigen krachten, zwakheden en mogelijkheden. Zo kan men zijn / haar Lot volvoeren en zich een weerbare plaats toe-eigenen in de wereld.

Westerse krijgskunsten en geestelijke weerbaarheid

"De vorstenzoon moet bezinnen en zwijgen
En sterk zijn in de strijd.
De vrijgeborene zij vriendelijk en blij,
Tot de dood hem bedwingt."

(*Hávamál*, vers 15)

Het werd reeds aangehaald, de hedendaagse mens is zowel lichamelijk als geestelijke verzwakt. Depressie is uitgeroepen tot 'ziekte' van de laatste eeuw. Het evenwicht van velen is verstoord en de weerbaarheid ontbreekt veelal om van de onevenwichtigheid te herstellen.

Krijgskunst kan helpen dit evenwicht te bewerkstelligen. De geestelijke weerbaarheid, die door de krijgskunsten wordt opgewekt, vormt niet enkel het begin en de oorsprong van lichamelijke weerbaarheid, zij zorgt tevens voor tal van andere noodzakelijkheden om evenwichtig in het leven te staan. Wie weerbaar is wordt niet van zijn stuk gebracht. Hij / zij ziet het als een uitdaging om de eigen zwakheden te bevechten en de hindernissen in het leven te doorstaan. Een geestelijk weerbaar persoon gaat in opstand tegen datgene die niet in overeenstemming zijn met het eigen gedachtegoed. Hij / zij zal oordelend zijn en zal doen wat hij / zij moet doen wanneer de eigenwaarde en deze van de leefwereld, in welke vorm dan ook, bedreigd wordt.

"Geen schat is groter dan het leven
En in haar te verdedigen doet iedereen haar best"

(Filippo Vadi, 15de eeuw)

Het doel van de martiale kunsten is veelvuldig, maar houdt verband met evenwichtig leven.

In de Westerse krijgstradities wist men, evenals in het Oosten, dat een evenwicht tussen lichaam en geest nodig was. In de middeleeuwen was de leer der humoren zowel op fysisch (hoofdzakelijk geneeskundig) als metafysisch peil één der belangrijkste leren uit die tijd om dat evenwicht te herstellen.



De mens te midden de elementen, uit: Le livre des propriétés des choses, Anjou, 15de eeuw.

Renaissancetheoloog- en arts Paracelsus gaf als één der voornaamste middelen tot genezing (en dus evenwichtigheid) 'de wil' op én de 'verbeeldingskracht'. Een latere tijdgenoot, de arts Girolamo Mercuriale moedigt in zijn *de arte gymnasticā* de beoefening van martiale kunsten aan om een goede weerbaarheid op te

bouwen en om genezing te bevorderen. De Wil laat zich dus steeds bezielen en de weerbaarheidgedachte wordt zo omgevormd tot een ‘Kunstige’ uitvoering.

In de krijgskunsten uit dit evenwicht zich ondermeer in een centrumgedachte, dat van het wapen uit geëxtrapoleerd wordt naar de mens. De Duitse priester Hanco Döbringer schrijft het volgens de leerstelling van Meester Liechtenauer op volgende wijze:
“Won allerersten merke und wisse das der ort des swertes ist das zentrum, das mittel und der kern des swertes aus deme alle gefechte gen und weder yn in komen.”

“Weet en onthoudt ten allereerste dat de punt van het zwaard het *centrum* is, het *midden* en de *kern* van het zwaard, waaruit alle (vecht)handelingen vertrekken en terugkeren.”

Al beschikt men dan over een goed gestel, indien men niet geestelijk sterk en evenwichtig staat, indien men niet beschikt over de *audacia*[1], dan wordt men uit zijn centrum gebracht, geslagen, gestoten!

“Geen heeft een moediger hart dan ik, de leeuw
Ik ga het gevecht niet uit de weg”

(*Flos Duellatorum*, Fiore Dei Liberi, rond 1410)

Westerse krijgskunsten en fysieke weerbaarheid
“Hij moet zijn bloed hebben zien vloeien
Zijn tanden voelen kraken onder de slag van zijn tegenstander
Naar de grond geworpen worden met zulke kracht …
en twintig malen ontwapend zijn
Hij moet zich twintig maal van zijn falen herstellen
Meer dan ooit gesteld zijn op de confrontatie, het gevecht
Pas dan zal hij klaar zijn om echte oorlog aan te gaan
Met de hoop op overwinning”

(Roger of Hoveden, 12[de] eeuw)

De geestelijke weerbaarheid en de daaruit voortvloeiende mondigheid mogen dan geprezen worden en een uiterste overwinning behelzen, de kracht van de geest kan helaas niet altijd de lichamelijke confrontatie voorkomen. Het lijkt erop, dat geweld soms op geen enkele andere manier kan worden beëindigd, dan met geweld. Om dergelijke aanvaring aan te gaan kan men maar beter over een goede lichamelijke weerbaarheid beschikken. Dit soort weerbaarheid schept men slechts en enkel door oefening en ervaring. Het is een weerbaarheid die aangeleerd wordt door vallen en opstaan, zoals de kroniekschrijver het hierboven aanhaalt. We mogen dit zeer letterlijk opvatten.

Daarnaast kan men ook nog de natuurlijke, biologische weerbaarheid versterken. Door het oefenen in weer en wind looit de mens als het ware zijn huid. Door het krijgen van slag en stoot harden we het lichaam en leren we ons geestelijk beheersen. Er bestaat een duidelijke wisselwerking tussen de geestelijke en lichamelijke weerbaarheid. Zij versterken elkaar.

We zijn uitvoerig aan dit artikel begonnen, om zo in woorden af te zwakken naar een einde … Volledig in de lijn van het onderwerp moeten we kort, eenvoudig en krachtig eindigen. De goede verstaander heeft al lang begrepen waarover het gaat. Het heeft dan ook geen enkele zin vele woorden

te spillen over lichamelijke weerbaarheid: op daden komt het aan! Bindt de krachtgordel om en bedien de hamer van Donar of het tweesnijdende zwaard, beiden zinnebeeld der geestelijke en lichamelijke weerbaarheid. Aan *de slag* dus, voor heil en vrede!



Leden van* SwArta *tijdens weerstandsoefening.

"Van zijn wapenen moet niet wijken een man
Op de akker een enkele stap,
want nooit weet de man
of hem niet op zijn weg
zijn speer beschermen moet."

(*Hávamál*, vers 37)

A. Goethals



<u>Bronvermelding:</u>

- DE VRIES, J., *Edda. Goden- en heldenliederen uit de Germaanse Oudheid*, Deventer, 1994.
- LOGGHE, K., 'Mythische heraldiek', *Tijdschrift Traditie*, (1998) 4.
- VADI, F., *De Arte Gladiatoria Dimicandi*, 1482 – 1487.
- S.N., *Fiore Dei Liberi – Flos Duellatorum*, 1410.

---

1) Het Latijnse woord *audacia* staat letterlijk voor 'durf' of 'moed' en geldt eveneens als vertaling van het Nederlandse woord 'weerbaarheid'.